

Mantıklı insanların mantıklı tanrısı. Her şeyi bilimle izah eden insanların ona uygun yaşayan tanrısı, *zencilerin tanrısı zenci, tacirlerin tanrısı tacir, savaşçıların tanrısı savaşçıdır* diyen Emerson gibi, *bilimsel insanların bilimsel tanrısı*.

Edebiyatçıların, edebiyatçı tanrısına nazaran daha iyi değil mi? Uzun uzun hikayeler ve meseller anlatıp, bize mezmurlar okuyan tanrıdan?

Bilmem. Emin değilim. Eskilerin tanrısı daha *gerçekti*. Daha dünyaya yakın, daha mucizevi, insanın doğrudan irtibat halinde olmadığı bir tanrının *faydası* ne olabilir? Kainatı yaratıp, *uzaklardaki* evine dönen bir tanrının, bizi bilimsel doğrularla başbaşa bırakan bir tanrının ne anlamı var? Böyle bir tanrı olmasa, nereden anlayacağız? Tanrı evinde sessizce kalp krizinden ölse mesela, nereden bileceğiz? Yaptığı makine çalışıyor ve biz de makineye hayran hayran bakıyoruz, değil mi? Neden yaşamaya devam ettiğini düşünüyoruz?

Yok diyorsun sanırım, şimdi de *Ateist* mi oldun?

Ateizm zor bir pozisyon değil ki, herkes bir takım tanrılara *Ateist*. Hatta şimdiki Hristiyanlar, bin sene önceki Hristiyanların tanrısına *Ateist* mesela, şimdiki Müslümanların çoğunun *gökteki tanrıya* karşı *Ateist* olması gibi. *Ateizm*'in bir numarası yok, *var olan nedir?* sorusuna verdiğimiz cevap: Bir şeyin varolduğunu biliyoruz, bizim varlığımızın sebebi, yoksa, falanca bir tanıma bakıp, *böyle tanrı olmaz* demenin bir esprisi yok. Pozitif bir şeyler söyleyebiliyor musun, mühim olan bu.

Negatif teolojinin tersi mi? Tanrı hakkında *ne olmadığı* söylenebilir diyordun, en son, şimdi *ne olduğu* söylenmesi gerekir mi diyorsun?

Hayır, hayır, negatif teoloji de *bir şeyler söylüyor* değil mi? *Tanrı hakkında konuşurken, ne olmadığı* söylenebilir de, onun hakkında *bir şeyler* söylemek anlamına geliyor. Burada da *negatiften* oluşmuş bir *pozitif* var, ne olmadığına bakarak, ne olduğunu anlamaya çalışıyoruz.

O halde, Tanrı hakkında söylenen her şey pozitif oluyor. *Yoktur* diyenler de, onun için *pozitif* bir şey söylemiş oluyor?

Ateist belli bir Tanrı tanımına bakıp *yoktur* diyor. *Göklerdeki beyaz sakallı dede* tanımına bakıp, *böyle bir şey olamaz* diyor mesela, *her şeyi bilen, en iyi, kadir-i mutlak* bir Tanrı'dan bahsedenlere, *o zaman neden kötülük var?* diyor. Durduk yere *yoktur* demiyor, her *Ateist*'in kabul edeceği bir Tanrı tanımı yapılabilir, Dawkins *Tanrı Yanılgısı* kitabında mesela, reddettiği Tanrı'nın *Einstein'ın Tanrısı* olmadığını söyler. *Teizm'in Kişisel Tanrısı* imiş inanmadığı, bunun da vazıh bir tanımı yok, *Ateizm* daha çok *biz o sürüden değiliz, bizim değerlerimiz farklı* demek için kullanılan bir argüman, konu daha çok sosyolojik. Yoksa teolojik olarak *Ateist*'in söylediğine cevap verirsin, bu onu iman ettirmez, o da senin söylediğine cevap verir ama konu zaten *ayrı odalarda yaşamak isteyen* insanlar.

O halde ne diyorsun şimdi yani, *bilimcilerin bilimsel Tanrısı* derken?

Geçen yüzyıl, dini düşüncenin bilimsel *Ateizm* karşısında kendini savunmaya çalışmasıyla geçti. Bunun da en *mantıklı* yolu, *bilim de aslında Tanrı'ya götürüyor* demektir. Bunu dediler, Türkiye'de

en bilineni Said Nursi geleneği, *kozmolojik kanıtı* uzun uzun serdiler. Bu yanlış bir *strateji* değildi, o zaman için yapılması gereken de buydu belki, ancak bir yandan da *Tanrı'yı bilime hapsetmek* gibi bir hatanın içine düştüler. Yani biz mantıksız, bilim dışı bir tanrıya inanmıyoruz. İnandığımız Tanrı gayet *aklı başında* bir Tanrı.

Buradaki sorun nedir, ben onu anlamadım. Yani, evet, insanın Tanrı'yı anlamasında bir tekamül var bence de ama bilim hayatımızda önemli bir yer edinirken, Tanrı'yı bundan bağımsız anlayamayız, değil mi?

Öyle, bir açıdan, hayatımızda bir yer edinmesi gerek ama Tanrı'nın bir anlamı kalmayışı asıl konu. Bugünkü Ateistlerin asıl söylemeye çalıştığı da bu, *bilim varken, Tanrı'ya ne gerek var?* Tanrı düşüncesi bize bilimin sunmadığı ne sunuyor?

Anlam? Bilim kör bir *bilgi edinme yöntemi* değil mi? Yani, insanların bilim yapmak için bile bir *anlama* ihtiyacı var? Tanrı bize yaşamak için, iyi olmak için, mutlu olmak için bir anlam sağlıyor.

Evet, bu doğru ama bu anlam bize yakın olduğu sürece geçerli. *Bilimsel Tanrı* ise soğuk, mantıklı bir tanrı. Ondan mucizeler bekleyemiyoruz, bizim kabilemizi diğerlerinden üstün tutmasını istersek hemen birileri *peki, ya diğerleri?* diyor, *onların dışarıda bırakılması haksızlık değil mi?* İnsanların Tanrı'dan bekledikleri temelde *adalet* yani ondan sevgi veya iyilik beklemiyoruz artık, bir devlet gibi veya bir hakim gibi adalet bekliyoruz sadece. Eşit olalım istiyoruz. Bu bizi ondan koparan bir şey, insanlar da adaleti *dünyada* aramanın daha mantıklı olduğunu düşünüyor artık. Mucizelerin olmadığı, sevilmediğimiz, bu yabancı dünyada korunmadığımız bir hayatın içinde Tanrı da, yabancılardan bir yabancı. Belki hepsinden daha yabancı çünkü onu etrafımızda hiç göremiyoruz.

Eskiden görünüyor muydu?

Eskiden, evet, tam olarak hayatın içindeydi, Nuh Tufanı anlatılırken insanlar huşu duyuyorlardı, şimdiki insanlar *acaba bunun tarihi kalıntısı var mı?* veya *acaba bu ayette gerçekte ne kastedilmiş?* diye düşünmekten anlatılanı dinleyemiyor.

Kıssayla bağımız değişti, evet. İnsanlar artık *ya bunlar gerçek değil* diye veya *gerçek* diye bakıyor.

Bakmamız gereken düzlemin *gerçeklik* olmadığı kanaatindeyim. Bu kıssalar *bilimsel gerçek* diye anlatılmadı.

O zamanlar *bilim* yoktu ama, öyle de düşünmek lazım, Nuh Tufanı'nı dinleyen insanlar bunun gerçekliğini sorgulamadı, buna inandılar. Biri onlara *bu gerçek değil, sadece mesel* dese, pek hoşlarına gitmezdi. Şimdilerde bu şekilde dinleyemiyoruz, çünkü öyle bir kriter getirdiğimizde, ya tarihi kalıntı arıyoruz, ya *gerçek anlam*. Bu da bilimin gelişmesinin sonucu, eskinin *bilimi* buydu, büyüklerin anlattığına inanırdık ve konu kapanırdı, şimdilerde bir de *gözlem, deney, tanık, mantık* diye uzayıp giden kriterler var. Bu da mecburen bizi buraya hapsetti.